

HỌC PHẦN 1

Sự thật, lòng tin và báo chí: Tại sao quan trọng

của Cherilyn Ireton

Tóm tắt

Ở nhiều nơi trên thế giới, lòng tin vào truyền thông và báo chí đã trở nên mong manh và suy yếu từ lâu trước khi truyền thông xã hội chào đời¹. Xu thế này không tách biệt với sự suy giảm lòng tin đối với các thể chế vốn là một đặc điểm chung của nhiều xã hội. Tuy nhiên, khối lượng và tầm với khủng khiếp của tin xuyên tạc và tin sai, được sửa soạn như là tin tức và được phân phối thông qua truyền thông xã hội, đã gây ra một căn bệnh truyền nhiễm đe dọa làm tổn hại hơn nữa thanh danh của báo chí. Điều này bao hàm nhiều vấn đề cho các nhà báo, cho truyền thông tin tức, cho các công dân và các xã hội mở².

Trong môi trường của thông tin tốc độ cao miễn phí dành cho tất cả trên các nền tảng truyền thông xã hội và trên mạng, ai cũng có thể xuất bản tin. Kết quả là, công dân càng óc để phân biệt cái gì đúng và cái gì sai. Sự giễu cợt và sự hoài nghi thống trị. Những quan điểm cực đoan, những thuyết âm mưu và chủ nghĩa dân túy đơm hoa kết trái còn những sự thật và thể chế đã từng được chấp nhận nay bị nghi ngờ. Trong thế giới này, các phòng tin đấu tranh để đòi lại và thực hiện vai trò người gác cổng³ lịch sử với những sản phẩm có thể giúp thiết lập sự thật. Cùng lúc đó, sự trỗi dậy của thị trường “truyền thông chiến lược” và các “chiến dịch thông tin”, bao gồm tin xuyên tạc và tin nguy hại được tung ra một cách chủ động, đã trở thành một nhân tố chính trong hệ sinh thái thông tin.⁴

Khi quy mô và hậu quả của “rối loạn thông tin” đối với xã hội đã bắt đầu trở thành hiện thực, ngay cả các kiến trúc sư của truyền thông xã hội cũng phải lo ngại. Giám đốc sản phẩm phụ trách về cam kết dân sự của Facebook, Samidh Chakrabarti cho rằng: “Nếu có một sự thật căn bản về tác động của truyền thông xã hội đối với dân chủ thì đó là việc nó khuếch đại mọi ý định của con người - cả tốt và xấu. Ở mức lý tưởng nhất, nó cho phép chúng ta thể hiện bản thân và xắn tay hành động. Ở mức tối tệ nhất, nó cho phép mọi người lan truyền tin sai và ăn mòn nền dân chủ.”⁵

Rõ ràng là để xử lý vấn đề này, những sự can thiệp, cả lớn và nhỏ, là cần thiết. Một cảm dỗ ở đây là cố gắng khắc phục vấn đề thông qua sự kiểm soát, và nhiều quốc gia đang

1 Edelman. (2017). Phong vũ biểu lòng tin Edelman - kết quả toàn cầu. [bản trực tuyến]. Truy cập tại: <https://www.edelman.com/global-results/> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

2 Viner, K. (2017). Một sứ mệnh của báo chí trong thời kỳ khủng hoảng. [bản trực tuyến]. The Guardian. Truy cập tại: <https://www.theguardian.com/news/2017/nov/16/a-mission-for-journalism-in-a-time-of-crisis> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

3 Singer, J. (2013). Sự hiện diện của người dùng: người gác cổng thứ hai trong một không gian truyền thông chia sẻ. New media & Society, [bản trực tuyến] 16(1), trang 55-73. Truy cập tại: <https://pdfs.semanticscholar.org/0d59/6a002c26a74cd45e15fbc20e64173cf2f912.pdf> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

4 Ví dụ, đọc các tình huống được miêu tả trong Gu, L.; Kropotov, V và Yarochkin, F. (nd). Bộ máy làm tin giả: Những kẻ tuyên truyền lạm dụng mạng và thao túng công chúng như thế nào. https://documents.trendmicro.com/assets/white_papers/wp-fake-news-machine-how-propagandists-abuse-the-internet.pdf [truy cập vào ngày 16/06/2018]. Một nghiên cứu khác được xuất bản bởi Học viện Nghiên cứu Dữ liệu & Xã hội, New York (2017). Sự thao túng truyền thông và tin xuyên tạc trực tuyến, <https://datasociety.net/output/media-manipulation-and-disinfo-online/> [truy cập vào ngày 15/06/2018].

5 Chakrabarti, S. (2018). Những câu hỏi học búa: Truyền thông xã hội ảnh hưởng gì đến dân chủ? Facebook Newsroom. [bản trực tuyến]. Newsroom.fb.com. Truy cập tại: <https://newsroom.fb.com/news/2018/01/effect-social-media-democracy/> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

lựa chọn con đường này⁶, nhưng những người ủng hộ quyền tự do biểu đạt cảnh báo rằng điều này có thể làm tổn hại đến sự cởi mở và sự tham gia mà các công nghệ mới đã tạo điều kiện.⁷ Đặc biệt là nếu các nhà lãnh đạo có đầu óc độc tài nhậm chức, họ sẽ tìm thấy ngay trong tay một vũ khí pháp lý hùng mạnh và tiện lợi cho phép họ quyết định cái gì là “giải” và cái gì là không, đối với những tin tức phản biện năng lực của họ.

Một lựa chọn khác được đề xuất bởi xã hội dân sự và các sáng kiến của doanh nghiệp tập trung vào việc giúp khán giả hiểu biết hơn và cung cấp cho họ những công cụ để diễn giải và đánh giá thông tin mà họ nhận được. Từ Nam Phi⁸ cho đến Mexico⁹, chúng ta thấy có rất nhiều ví dụ. Các tổ chức kiểm tra thông tin cũng đang sinh sôi nảy nở (như được giải thích trong cuốn sổ tay này).

Trong bối cảnh này, các nhà báo và sinh viên báo chí cần biết về những sáng kiến như vậy - và về các vai trò bù trừ hỗ trợ cho xã hội mà họ có thể đảm đương. Thế nên mới có cuốn sổ tay này.

Đối với các nhà báo, những người từ lâu đã coi mình là những người chơi hỗ trợ thiết yếu trong các xã hội dân chủ mở, tin xuyên tạc và tin sai thách thức không chỉ thanh danh của họ. “Rối loạn thông tin” đặt câu hỏi nghi ngờ mục đích và tính hiệu quả của họ. Nó nhấn mạnh tầm quan trọng căn bản của nhu cầu có một nền báo chí độc lập và các tiêu chuẩn chuyên môn cao. Điều này không có ý ám chỉ rằng báo chí hoàn toàn không chứa ý thức hệ thống trị hay thiên kiến về giới tính, dân tộc, ngôn ngữ, giai cấp, v.v hoặc hoàn cảnh sống của những người sản xuất nó. Mà nó cũng không lãng tránh các vấn đề mang tính hệ thống về ảnh hưởng của các bối cảnh thể chế của quyền sở hữu, mô hình kinh doanh, lợi ích của khán giả, “mạng lưới” tin tức của những nguồn quan liêu và quan hệ công chúng để đoán, v.v. Tuy nhiên, nó xác nhận tầm quan trọng của đạo đức làm báo như là một kim chỉ nam cho việc đưa tin, và cho sự tự phản ánh của các nhà báo về thế giới quan và bối cảnh của họ. Nó báo hiệu rằng báo chí không phải là một “quan điểm từ trên trời rơi xuống”, mà là một thực hành đòi hỏi sự minh bạch nếu muốn công chúng tin rằng báo chí tuân thủ các tiêu chuẩn chung về khả năng có thể kiểm chứng và lợi ích công, cho dù phạm vi của các chủ đề được đưa tin và những quan điểm kèm theo rộng lớn thế nào.¹⁰

Trong bài học này, giảng viên nên khuyến khích học viên suy nghĩ thấu đáo về cách thức báo chí có thể phục vụ xã hội và dân chủ; “rối loạn thông tin” đang ảnh hưởng - và có nguy cơ ảnh hưởng hơn nữa - đến dân chủ và các xã hội mở như thế nào; làm sao để báo chí có thể làm tốt hơn, và trong quá trình đó, tái thiết lòng tin rằng các phương pháp và tiêu chuẩn của nó thật sự khác biệt xét trên phương diện tạo ra thông tin có thể kiểm

6 Funke, D. (2018). *Cẩm nang hướng dẫn hành động chống tin sai trên toàn thế giới*. Poynter. <https://www.poynter.org/news/guide-anti-misinformation-actions-around-world> [truy cập vào ngày 22/05/2018].

7 Nossel, S. (2017). *Làm giả tin: tin giả và cuộc chiến vì sự thật*. PEN America. Truy cập tại: https://pen.org/wp-content/uploads/2017/10/PEN-America_Faking-News-Report_10-17.pdf [truy cập vào ngày 03/04/2018].

8 #KnowNews là một tiện ích mở rộng cho trình duyệt web do tổ chức phi chính phủ Truyền thông Giám sát Châu Phi của Nam Phi phát triển để giúp khán giả xác định trang web mà họ đang xem có những tin tức đáng tin cậy không: <https://chrome.google.com/webstore/search/KnowNews> [truy cập vào ngày 15/06/2018].

9 Xem trang web <https://verificado.mx/> đại diện cho một liên minh gồm 60 tổ chức truyền thông, xã hội dân sự và các trường đại học tập trung vào việc kiểm chứng nội dung gây tranh cãi trong cuộc bầu cử ở Mexico vào năm 2018. [truy cập vào ngày 15/06/2018]; <https://knightcenter.utexas.edu/blog/00-19906-media-collaboration-and-citizen-input-fueled-verificado-2018-fact-checking-mexican-ele> [truy cập vào ngày 04/07/2018].

10 Đọc Rosen, J. (2010). Quan điểm từ trên trời rơi xuống: hỏi và trả lời. *PressThink*. <http://pressthink.org/2010/11/the-view-from-nowhere-questions-and-answers/> [truy cập vào ngày 15/06/2018].

chúng vì lợi ích công. Đây không phải là lòng tin mù quáng vào các cơ quan báo chí, mà là nhận ra phẩm chất và sự khác biệt của họ và khát vọng tuân thủ các quy trình và tiêu chuẩn về thông tin được kiểm chứng vì lợi ích công và dựa vào đó để đánh giá họ. Điều này bao hàm việc nhận ra giá trị của sự hoài nghi, đối lập với sự giấu cợt và một khả năng tương ứng của người dân trong việc phân biệt những kẻ trá hình như là những người hành nghề báo, với những người thật sự nỗ lực làm báo (và thể hiện sự minh bạch cần thiết, trách nhiệm giải trình tự giác và danh tiếng về chất lượng kèm theo). Đối với các nhà báo và sinh viên báo chí, nó có nghĩa là nắm bắt môi trường thông tin đang thay đổi và biết cách phản ứng trước các thách thức.

Đề cương

Để hiểu hậu quả của “rối loạn thông tin” đối với các nhà báo và các xã hội mà họ phục vụ, học viên cần xem xét sự thay đổi sâu sắc của báo chí và truyền thông truyền thống, ở cấp độ cấu trúc, văn hóa và quy chuẩn, đã đến sau sự tiến bộ nhanh chóng trong công nghệ kỹ thuật số và các thiết bị cá nhân được mạng hỗ trợ. Quan trọng nhất là mối quan hệ giữa các vấn đề về lòng tin đối với báo chí đang gia tăng và sự tương tác với truyền thông xã hội.¹¹

Đổ lỗi cho truyền thông xã hội về tất cả những tai ương mà báo chí phải gánh chịu là không đúng. Lòng tin liên quan trực tiếp đến năng lực báo chí và cũng có mối tương quan với lòng tin đang giảm dần đối với các chính phủ, doanh nghiệp và các thể chế ở nhiều nơi trên thế giới.¹²

Những thay đổi về cấu trúc đối với cách mà tin tức được thu thập và phân phối, và sự sụp đổ của mô hình kinh doanh chính của các công ty tin tức truyền thống, đã tước đi năng lực báo chí trong các phòng tin của ngành công nghiệp tin tức, ảnh hưởng đến chiều sâu, chiều rộng và chất lượng của việc đưa tin.¹³ Những nguồn ngân quỹ sụt giảm đối với các phòng tin truyền thông công cộng và sự kiểm soát liên tục của chính phủ đối với đại bộ phận của khu vực này cũng làm suy yếu các sản phẩm tin tức.

Trong khi sự chuyển đổi sang kỹ thuật số đem đến những cách kể chuyện mới đáng hoan nghênh và sự tham gia nhiều hơn của khán giả vào quy trình tin tức, nó cũng mang đến những thách thức lớn hơn cho những nhà sản xuất tin truyền thống đang bị suy yếu. Còn các tổ chức chỉ sản xuất tin tức kỹ thuật số, nhìn chung, chưa phát triển đến mức có thể ngăn chặn sự xuống cấp của báo chí.¹⁴

Trong hệ sinh thái thông tin dân chủ, đa dạng hơn này, việc ngăn chặn những tác hại của tin xuyên tạc và tin sai đang tỏ ra là một thách thức, không chỉ đối với những người quan tâm đến báo chí, mà còn đối với cả xã hội.¹⁵

¹¹ Xem Học phần 3.

¹² Edelman. (2017). Nguồn đã dẫn.

¹³ Xem Học phần 3.

¹⁴ Greenspon, E. (2017). *Tấm gương vỡ vụn: tin tức, dân chủ và lòng tin trong thời đại kỹ thuật số*. [sách điện tử]. Ottawa: Diễn đàn chính sách công, Canada. Truy cập tại: <https://shatteredmirror.ca/download-report/> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

¹⁵ Ansip, A. (2017). *Ngôn từ gây thù hận, chủ nghĩa dân túy và tin giả trên truyền thông xã hội - hướng đến một phản hồi của Châu Âu*. <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ansip/announcements/statement-vice-president-ansip-european-parliament-strasbourg-plenary-debate-hate-speech-populism> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

Thực hành và phương pháp báo chí thời tiền kỹ thuật số bao gồm các tiêu chuẩn chuyên môn, và các lớp kiểm tra và kiểm soát tập trung để quản lý tính chính xác, chất lượng và tính công bằng của tin. Các phóng viên hiện trường được hỗ trợ bởi một đội ngũ phòng tin kiểm chứng nội dung trước khi xuất bản. Mô hình “người gác cổng” này truyền thụ một tinh thần chuyên nghiệp cho các nhà báo.¹⁶

Thông qua việc đưa tin về công vụ và các vấn đề cộng đồng, các phóng sự điều tra, các bài bình luận và phân tích, các nhà báo đã có các công cụ hiệu quả để bắt các chính trị gia và quan chức phải có trách nhiệm giải trình. Họ giúp công dân đưa ra lựa chọn về cách mà người dân muốn mình bị quản lý và cai trị. Chắc chắn là một số tổ chức truyền thông tin tức đã không đạt được các lý tưởng và tiêu chuẩn của báo chí. Nhưng, nói chung, công việc của họ tập trung vào tin thật, thực sự được lựa chọn và trình bày trong một tự sự hứng khởi cụ thể, khác xa với các thông tin “bịa đặt” được tạo ra vì những mục đích chính trị, thương mại hoặc giải trí hiện nay.

Ở cấp độ văn hóa, việc trao quyền cho các nhân vật khác chứng kiến, ghi chép, bình luận và xuất bản tin tức trên các kênh truyền thông xã hội không chỉ buộc mô hình tập trung - mà còn cả những cuộc tranh luận công khai¹⁷ - phải thay đổi. Các nền tảng truyền thông xã hội giờ đây là cơ sở hạ tầng then chốt cho diễn ngôn công luận và chính trị. Một số người tranh luận rằng việc này đã đặt các nền dân chủ và các xã hội mở vào tình trạng “thâm hụt dân chủ”.¹⁸

Bằng cách khẳng định rằng họ không phải là những nhà xuất bản tin tức, các công ty công nghệ và các nền tảng xã hội đã bỏ qua các nghĩa vụ quy chuẩn mà các nhà báo và các nhà xuất bản có trách nhiệm tuân thủ.¹⁹ Mặc dù các tác nhân này không thuê nhà báo để sản xuất tin, nhưng sự giám tuyển và biên tập đáng kể của họ càng ngày càng khiến họ xa rời vai trò của những “đường truyền đơn thuần” hay những bên trung gian đơn giản.

Sản sinh ra nhiều tin xuyên tạc và tin sai, hay “tin rác” theo cách gọi của Viện Khoa học Máy tính Oxford, chính là các nền tảng truyền thông xã hội và các thuật toán của các công cụ tìm kiếm. Bằng cách tận dụng các mạng lưới gia đình và bạn bè của người dùng, chúng cung cấp cấu trúc và tính hợp pháp cho tin xuyên tạc và tin sai.²⁰

Bởi vậy, nội dung sai lệch có chủ ý được lan truyền trên các nền tảng này đang ảnh hưởng đến sự hiểu biết của công dân về hiện thực²¹ và phá hoại lòng tin, đối thoại có hiểu biết, một nhận thức chung về hiện thực, sự đồng thuận, và sự tham gia.²² Truyền thông xã hội còn bị cáo buộc phá hoại dân chủ theo những cách khác sau đây:

16 Kovach, B. and Rosenstiel, T. (2010). *Mơ hồ: Làm sao để biết cái gì là đúng sự thật trong thời đại quá tải thông tin*. In lần đầu. New York: Bloomsbury, trang 171-184.

17 Nossel, S. (2017). *Làm giả tin: tin gian trá và cuộc chiến vì sự thật*. [sách điện tử]. PEN America. Truy cập tại: https://pen.org/wp-content/uploads/2017/10/PEN-America_Faking-News-Report_10-17.pdf [truy cập vào ngày 03/04/2018].

18 Howard, P. (2017). Nguồn đã dẫn.

19 Howard, P. (2017) Nguồn đã dẫn. Đọc thêm Học phần 3.

20 Pariser, E. (2011). *Bong bóng lọc tin: cái mà mạng đang giấu bạn*. London, Viking/Penguin Press.

21 Ủy ban Châu Âu (2017). Những bước tiếp theo để phòng chống tin giả: Ủy ban thành lập Nhóm Chuyên gia cao cấp và tiến hành tham vấn cộng đồng. [bản trực tuyến]. Truy cập tại: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4481_en.htm [truy cập vào ngày 13/06/2018].

22 Deb, A., Donohue, S. & Glaisyer, T. (2017). *Truyền thông xã hội có phải là một mối đe dọa cho dân chủ không?* [sách điện tử]. Omidyar Group. Truy cập tại: <https://www.omidyargroup.com/wp-content/uploads/2017/10/Social-Media-and-Democracy-October-5-2017.pdf> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

- Tạo ra những căn phòng tiếng vọng, sự phân cực và tính siêu đẳng phái
- Chuyển đổi sự nổi tiếng thành sự hợp pháp
- Cho phép các nhà lãnh đạo dân túy, các chính phủ và các nhân vật bên lề thao túng xã hội
- Khuyến khích sự thu thập dữ liệu cá nhân và dịch vụ nhắn tin vi mô/quảng cáo²³ có mục tiêu lên lút
- Phá vỡ không gian công cộng.²⁴

Đây không phải là cách. Truyền thông xã hội có thể trở thành một nền tảng quan trọng để gắn kết xã hội với báo chí và thúc đẩy tranh luận, các giá trị công dân, và sự tham gia dân chủ vào một môi trường củng cố nhân quyền, sự đa văn hóa, khoa học, kiến thức và sự ra quyết định hợp lý. Vì mục đích này, báo chí - trên bất kỳ nền tảng nào - cũng nên, ví dụ như đưa tin về các vấn đề phức tạp cho công chúng biết mà không đánh mất tính chính xác khoa học và không có những bối cảnh đơn giản hóa có thể khiến công chúng nhầm lẫn. Đặc biệt trong lĩnh vực chữa trị tiên tiến (ví dụ: nhân bản) và những tiến bộ khoa học mới (ví dụ: trí tuệ nhân tạo), thách thức của các nhà báo là kiểm chứng tính chính xác, tránh sự giật gân, thận trọng khi đưa tin về các tác động trong tương lai, và có khả năng tiêu hóa và cân bằng những quan điểm hoặc những phát hiện khác nhau của các chuyên gia đáng tin cậy.

Sau đó còn có nhiều cách mà báo chí có thể phản ứng trực tiếp với tin xuyên tạc và tin sai. Các nhà báo có thể kháng cự sự thao túng, rồi điều tra và trực tiếp vạch trần các chiến dịch tin xuyên tạc. Nhưng những cách này phải đi kèm với những nỗ lực lớn để cải thiện báo chí nói chung (xem bên dưới).

Phản ứng của xã hội đối với “rối loạn thông tin” và các thách thức do các nền tảng truyền thông xã hội tạo ra rất đa dạng và có nhiều cấp độ. Các giải pháp đang phát triển - một số rất là nhanh. Nhiều giải pháp bắt nguồn từ Hoa Kỳ, nơi các công ty truyền thông xã hội và Google đặt trụ sở chính. Một số sáng kiến liên quan đến công nghệ đang phát triển nhằm giải quyết tin sai bao gồm:

- Cam kết loại khỏi các kết quả tìm kiếm và các bảng tin những gì công ty (không phải không gây tranh cãi) coi là tin gian trá^{25 26 27}

23 Cadwalladr, C. and Graham-Harrison, E. (2018). Cambridge Analytica đã biến nút “thích” trên Facebook thành một công cụ chính trị béo bở như thế nào. The Guardian. [bản trực tuyến]. Tài liệu có tại: <https://www.theguardian.com/technology/2018/mar/2017/facebook-cambridge-analytica-kogan-data-algorithm> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

24 Deb, A., Donohue, S. & Glaisyer, T. (2017). Nguồn đã dẫn.

25 Ling, J. (2017). Eric Schmidt nói rằng kênh tin của Google sẽ “loại” nội dung tuyên truyền của Nga ra khỏi bảng tin. Motherboard Vice.com. [bản trực tuyến]. Truy cập tại: https://motherboard.vice.com/en_us/article/pa39w/eric-schmidt-says-google-news-will-delist-rt-sputnik-russia-fake-news?utm_campaign=buffer&utm_content=buffer41cba&utm_medium=social&utm_source=facebook.com+Motherboard [truy cập vào ngày on 03/04/2018]; <https://www.rt.com/news/411081-google-russia-answer-rt/>

26 Mosseri, A. (2018). Giúp đảm bảo tin tức trên Facebook đến từ những nguồn đáng tin cậy. Facebook. <https://newsroom.fb.com/news/2018/01/trusted-sources/> [truy cập vào ngày on 03/04/2018].

27 Stamos, A. (2018) *Tính xác thực quan trọng: Tại sao IRA không có chỗ trên Facebook* Facebook. <https://newsroom.fb.com/news/2018/04/authenticity-matters/> [truy cập vào ngày on 03/04/2018].

- ▶ Ngăn chặn các nhà cung cấp tin xuyên tạc gặt hái doanh thu quảng cáo dựa trên những lần nhấp chuột²⁸
- ▶ Cung cấp các giải pháp dựa trên công nghệ để kiểm chứng nội dung và hình ảnh kỹ thuật số²⁹
- ▶ Tài trợ cho các sáng kiến báo chí tích cực kết hợp báo chí, công nghệ và nghiên cứu học thuật³⁰
- ▶ Phát triển và sử dụng các tiêu chuẩn kỹ thuật, hoặc các tín hiệu lòng tin để giúp người tiêu dùng (và thuật toán) nhận diện tin tức bắt nguồn từ các nhà cung cấp đáng tin cậy.³¹

Vào thời điểm giáo trình này được viết vào đầu năm 2018, một trong những sáng kiến tiêu chuẩn kỹ thuật quan trọng nhất cho các tổ chức tin tức là The Trust Project (Dự án lòng tin), một loạt hoạt động cùng với các công cụ tìm kiếm lớn, các nền tảng truyền thông xã hội và hơn 70 công ty truyền thông trên toàn thế giới. Sứ mệnh của sáng kiến này là giúp công chúng dễ dàng nhận diện tin tức “chính xác, có trách nhiệm và được sản xuất một cách có đạo đức” bằng cách nhận dạng một dấu hiệu lòng tin. Dự án đã tạo ra tám tiêu chuẩn kỹ thuật ban đầu³² mà một nhà cung cấp tin tức cần đáp ứng và khiến cho dễ dàng nhận diện trong môi trường thiết kế trực tuyến của họ để được coi là nhà cung cấp đáng tin cậy. Các chỉ số lòng tin của Dự án Lòng tin³³ là:

- ▶ **Những thực hành tốt nhất:**
 - › Các tiêu chuẩn của bạn là gì?
 - › Ai tài trợ cho hãng tin?
 - › Sứ mệnh của hãng tin là gì?
 - › Các cam kết đối với đạo đức, quan điểm đa dạng, tính chính xác, khả năng sửa lỗi và các tiêu chuẩn khác.
- ▶ **Chuyên môn của tác giả/phóng viên:** Ai làm tin này? Thông tin về các nhà báo, bao gồm trình độ chuyên môn và những chuyện tin họ đã làm.
- ▶ **Loại tin:** Đây là tin gì? Các nhãn mác để phân biệt ý kiến, bài phân tích và nội dung quảng cáo (hoặc tài trợ/“tự nhiên”) trong các bản tin.
- ▶ **Trích dẫn và Tham khảo:** Những câu chuyện điều tra hoặc chuyên sâu cần giới thiệu những nguồn tin đằng sau thông tin và những sự khẳng định.

28 Love, J. & Cooke, C. (2017). *Google, Facebook quyết định hạn chế quảng cáo trên những trang tin giả*. Reuters. [bản trực tuyến]. Truy cập tại: <https://www.reuters.com/article/us-alphabet-advertising/google-facebook-move-to-restrict-ads-on-fake-news-sites-idUSKBN1392MM> [truy cập vào ngày 15/06/2018].

29 Xem Học phần 6. Một ví dụ là: <http://www.truly.media/> [truy cập vào ngày 15/06/2018].

30 Xem Học phần 5.

31 Dự án lòng tin (2017). *Dự án lòng tin – tin có liêm sỉ*. [bản trực tuyến]. Truy cập tại: <https://thetrustproject.org/?nr=0> [truy cập vào ngày 03/04/2018].

32 Dự án lòng tin (2017). Nguồn đã dẫn.

33 Dự án lòng tin (2017). Nguồn đã dẫn.

- ▶ **Phương pháp:** Những câu chuyện chuyên sâu cần đưa thông tin giải thích tại sao các nhà báo lựa chọn theo đuổi câu chuyện của họ và cách họ làm chuyện tin (điều này tạo ra sự minh bạch).
- ▶ **Lấy tin tại hiện trường?** Tiêu chí này cho bạn biết khi nào câu chuyện có nguồn gốc hoặc đưa ra kiến thức chuyên môn của một địa phương nào đó. Việc đưa tin có được thực hiện tại hiện trường, với sự hiểu biết sâu sắc về tình hình hoặc cộng đồng địa phương không?
- ▶ **Quan điểm đa dạng:** Những nỗ lực và cam kết mang đến những cái nhìn đa chiều của phòng tin. (Người đọc/người xem/người nghe để ý khi những quan điểm, sắc tộc hay niềm tin chính trị nhất định không được phản ánh).
- ▶ **Phản hồi khả thi:** Những nỗ lực của phòng tin nhằm kêu gọi cộng đồng giúp thiết lập các chủ đề ưu tiên khi đưa tin, đóng góp vào quá trình đưa tin, đảm bảo tính chính xác và các khía cạnh khác. Người đọc/người xem/người nghe muốn tham gia và đưa ra phản hồi có thể thay đổi hoặc mở rộng câu chuyện.

Lòng tin vào công việc của báo chí cũng giúp tăng số lượng, sự đa dạng, và chất lượng của nguồn tin dành cho các nhà báo, với những hiệu ứng lan tỏa dành cho khán giả.

Phản ứng của các chính phủ, xã hội dân sự và các nhà sư phạm bao gồm một sự tập trung hơn vào kiến thức truyền thông và thông tin, vấn đề được phân tích chi tiết hơn trong một bài học tiếp theo³⁴.

Những điểm này cũng được Diễn đàn Biên tập viên thế giới xem xét vào năm 2017; Chủ tịch diễn đàn Marcelo Rech đã đề nghị các biên tập viên trên toàn thế giới tuân thủ năm nguyên tắc sau³⁵:

- ▶ Trong một thế giới siêu thông tin, *uy tín, sự độc lập, sự chính xác, đạo đức nghề nghiệp, sự minh bạch* và sự đa nguyên là những giá trị sẽ củng cố cho một **mối quan hệ bằng lòng tin** với công chúng.
- ▶ Báo chí cấp độ cao hơn khác biệt với các nội dung khác nhờ sự nghi vấn và kiểm chứng thận trọng và miễn cưỡng các tài liệu lưu hành trên truyền thông xã hội. Nó thừa nhận truyền thông xã hội là một nguồn thông tin cần kiểm tra thêm và là một nền tảng làm nền tảng cho nội dung chuyên nghiệp.
- ▶ Sự mệnh của báo chí ở cấp độ cao hơn này là **phục vụ xã hội** bằng cách cung cấp thông tin được kiểm chứng có chất lượng cao và thiết lập các thương hiệu tin tức như một chứng nhận xuất xứ được tin cậy của nội dung.
- ▶ Một yêu cầu của báo chí cấp độ cao hơn là vượt lên trên các thông tin cơ bản và tạo điều kiện và khuyến khích các phân tích, các phóng sự có bối

34 Xem Học phần 4.

35 Ireton, C. (2016). Diễn đàn biên tập viên thế giới đề nghị các biên tập viên tuân theo 5 nguyên tắc để xây dựng lòng tin: <https://blog.wan-ifa.org/2016/06/14/world-editors-forum-asks-editors-to-embrace-5-principles-to-build-trust> [truy cập vào ngày 15/06/2018].

cảnh và tính điều tra, và những quan điểm có hiểu biết, chuyển từ việc cung cấp tin tức sang cung cấp kiến thức tiếp sức mạnh cho xã hội.

- ▶ Báo chí cấp độ cao hơn nên được phát triển bằng lòng tin và các nguyên tắc **định hướng về sự phù hợp với xã hội, lợi ích chính đáng và tính trung thực.**

Đối với các nhà báo và các cơ quan báo chí, việc thúc đẩy chất lượng được chú ý nhiều hơn việc cải thiện:

- ▶ Các việc làm báo chí trách nhiệm và đạo đức cũng như nghiệp vụ đưa tin dựa trên bằng chứng³⁶
- ▶ Kiểm tra thông tin và vạch trần tin xuyên tạc và tin sai.³⁷
- ▶ Kiểm chứng dữ liệu, nguồn tin và hình ảnh kỹ thuật số³⁸
- ▶ Tương tác với cộng đồng và đảm bảo rằng các chương trình tin tức phù hợp với nhu cầu của xã hội.³⁹

Về điểm cuối cùng ở trên, bằng chứng về sự mất kết nối giữa đại bộ phận của truyền thông chính thống và công chúng đã được chỉ rõ trong cuộc trưng cầu dân ý về vấn đề Vương quốc Anh rút khỏi Liên minh Châu Âu (Brexit), và trong cuộc bầu cử ở Mỹ vào năm 2016. Sức mạnh của thông tin truyền thông xã hội chính là sự tương tác trực tiếp. Các giảng viên nên tìm hiểu xem bằng cách nào truyền thông có thể phục vụ khán giả tốt hơn và từ đó xây dựng lòng tin, củng cố mối quan hệ giữa họ và cộng đồng.

Cuốn *Sáu hay bảy điều tin tức có thể làm cho dân chủ*⁴⁰ của Schudson cung cấp một khung thảo luận phù hợp:

1. Thông tin: cung cấp thông tin công bằng và đầy đủ để công dân có thể đưa ra những lựa chọn chính trị đúng đắn;
2. Điều tra: điều tra các nguồn quyền lực tập trung, cụ thể là quyền lực của chính quyền;
3. Phân tích: cung cấp những khung diễn giải mạch lạc để giúp công dân hiểu được một thế giới phức tạp;

36 Wales, J. (2017). *Báo chí dựa trên bằng chứng nghĩa là gì?* Wikitribune. <https://medium.com/wikitribune/what-do-we-mean-by-evidence-based-journalism-3fd7113102d3> [truy cập vào ngày on 03/04/2018].

37 Xem Học phần 5.

38 Bell, F. (2018). Trong thời đại báo chí dữ liệu, việc kiểm chứng thậm chí còn phức tạp hơn. Ví dụ, trong trường hợp các kho dữ liệu khổng lồ, không chỉ thông tin không chính xác tồn tại, mà tin xuyên tạc hoàn toàn có thể đã được đưa vào hệ thống lưu trữ một cách cố ý. Xem thêm Học phần 6 của khóa học này.

39 Batsell, J. (2015). Báo chí gắn kết: kết nối với khán giả tin sử dụng kỹ thuật số. New York. Nhà xuất bản Đại học Columbia.

40 Schudson, M. (2008). *Tại sao các nền dân chủ cần một nền báo chí khó ưa*. Polity. Chương 2: Sáu hoặc bảy điều tin tức có thể làm cho dân chủ. Truy cập tại: https://books.google.co.uk/books?id=hmYGMe9eekUC&printsec=frontcover&dq=schudson+michael+6+or+seven+ways&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwju_ZG16ozZAhWELsAKHc0vBIUQ6AEIKTAA-v=onepage&q&f=false [truy cập vào ngày on 03/04/2018].

4. Thấu cảm xã hội: kể cho mọi người nghe về những người khác trong xã hội và thế giới của họ để mọi người có thể trân trọng quan điểm và cuộc sống của những người khác, đặc biệt là những người thiệt thòi hơn;
5. Diễn đàn công cộng: cung cấp một diễn đàn đối thoại giữa các công dân, thông qua những cách tiếp cận đa nguyên và liên ngành đối với các vấn đề, và đóng vai trò là người truyền đạt các quan điểm của các nhóm khác nhau trong xã hội;
6. Vận động: phục vụ (nếu muốn) như những người ủng hộ các chương trình và các quan điểm chính trị và vận động mọi người hành động để ủng hộ các chương trình này, mà không thỏa hiệp các tiêu chuẩn kiểm chứng và lợi ích công.

Mục tiêu của học phần

- ▶ Khuyến khích học viên suy nghĩ phản biện về báo chí và truyền thông xã hội
- ▶ Khuyến khích học viên đánh giá vị trí của họ trong hệ sinh thái “rối loạn thông tin”
- ▶ Giúp học viên suy nghĩ phản biện về tác động của “rối loạn thông tin” đối với xã hội.

Kết quả đầu ra

Đến cuối học phần này, học viên đã được:

1. Hiểu biết sâu sắc về vấn đề làm sao để báo chí có thể phục vụ tốt hơn cho dân chủ và các xã hội mở trong môi trường truyền thông bùng nổ mạnh mẽ, và những rủi ro của “rối loạn thông tin” đối với dân chủ
2. Hiểu những nhân tố thúc đẩy lòng tin đối với báo chí và làm thế nào để duy trì hoặc xây dựng lại lòng tin đó
3. Có thể giải thích với người khác tại sao báo chí quan trọng.

Hình thức học phần

Nội dung trong đề cương của học phần này có thể làm cơ sở để xây dựng một bài giảng 30 phút, kèm theo 30 phút hướng dẫn hoặc thảo luận bàn tròn về hai câu hỏi tại sao báo chí quan trọng và báo chí phục vụ công chúng như thế nào. Thông qua một cuộc trao đổi có tổ chức, một bài tập thực hành dài 90 phút có thể tìm hiểu cách thuyết phục những người hoài nghi không tin tưởng báo chí để họ tin rằng không phải mọi thông tin đều không đáng tin cậy như nhau; một phương tiện tin tức có thể làm gì để

trở nên đáng tin cậy trong một môi trường truyền thông xã hội nơi mà mọi thông tin trông đều như nhau?

Liên kết giáo án với kết quả đầu ra

A. Lý thuyết

Giáo án học phần	Số giờ giảng dạy	Kết quả đầu ra
Thuyết trình và thảo luận tương tác về sự thật và lòng tin	30 phút	1, 2
Thảo luận bàn tròn tại sao báo chí quan trọng và nó phục vụ công chúng như thế nào	30 phút	1, 2, 3

B. Thực hành

Giáo án học phần	Số giờ giảng dạy	Kết quả đầu ra
Bài tập thực hành	90 phút	3

Bài tập gợi ý

Bài tập có ba yếu tố và đòi hỏi học viên làm việc theo cặp hoặc nhóm nhỏ:

- Yêu cầu học viên (làm việc theo nhóm nhỏ hoặc theo cặp) phỏng vấn một bạn đọc/khán giả và đề nghị họ nêu tên những nguồn tin địa phương hoặc quốc gia và thông tin dân sự mà họ tin tưởng nhất. Vận dụng mô hình của Schudson về “Sáu hoặc bảy điều tin tức có thể làm cho dân chủ làm khung, học viên sẽ nghiên cứu một phiên bản duy nhất của một ấn phẩm hoặc những câu chuyện theo chủ đề trên phương tiện truyền thông được nêu tên, để nhận diện và phân tích xem những phương tiện truyền thông này đang phục vụ cộng đồng thông qua các sản phẩm báo chí của họ một cách hiệu quả đến mức độ nào. Các kỹ thuật Phân tích nội dung là phương pháp hữu ích cho cách tiếp cận này. Yếu tố thứ hai sẽ là nhận diện chỉ số nào trong số tám chỉ số về lòng tin của Dự án lòng tin có thể nhận diện được ở đây. Thứ ba, kết quả thu được có thể là cơ sở để viết một bản tin hay một bài xã luận, hay làm một video ngắn hay một câu chuyện truyền thanh giải thích tại sao báo chí quan trọng.

Bài đọc

Deb, A., Donohue, S. & Glaisyer, T. (2017). *Truyền thông xã hội có phải là mối đe dọa cho dân chủ không?* [sách điện tử] Omidyar Group. Truy cập tại: <https://www.omidyargroup.com/wp-content/uploads/2017/10/Social-Media-and-Democracy-October-5-2017.pdf>

Edelman. (2017). *Kết quả toàn cầu. Năm 2017*. [bản trực tuyến] Truy cập tại: <https://www.edelman.com/global-results/>

Howard, P. (2017) *Phải chăng truyền thông xã hội đang giết chết dân chủ?* Oxford. Truy cập tại: <https://www.oii.ox.ac.uk/videos/is-social-media-killing-democracy-computational-propaganda-algorithms-automation-and-public-life/>

Nossel, S. (2017). *Tin giả và cuộc chiến vì sự thật*. [sách điện tử]. Báo điện tử PEN America. Truy cập tại: : https://pen.org/wp-content/uploads/2017/10/PEN-America_Faking-News-Report_10-17.pdf

Schudson, M. (2008). *Tại sao các nền dân chủ cần một nền báo chí khó ưa*. Polity. Chương 5: Sáu hoặc bảy điều tin tức có thể làm cho dân chủ. Truy cập tại: https://books.google.co.uk/books?id=hmYGM9ecKUC&printsec=frontcover&dq=schudson+michael+6+or+seven+ways&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwju_ZGI6ozZAhWELsAKHc0vBIUQ6AEIKTAA-v=onepage&q&f=false

Viner, K. (2017). *Một sứ mệnh cho báo chí trong thời kỳ khủng hoảng*. [bản trực tuyến]. The Guardian. Truy cập tại: <https://www.theguardian.com/news/2017/nov/16/a-mission-for-journalism-in-a-time-of-crisis>